

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М.І. ПИРОГОВА
Кафедра філософії та суспільних наук

ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ
ТА
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСАХ

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

21-22 листопада 2024 року

Вінниця
ТВОРИ
2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО.....	7
1. Петрушенко В.В. ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-УПРАВЛІНЦІВ У МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	9
2. Петрушенко В.В., Гребенюк Д.І, Сідоров А.А., Ружанська В.О., Собко В.С., Стойка В.І. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	12
3. Беднарчик Т.Р., Беднарчик М.В. ТРАДИЦІЇ ЛІДЕРСТВА У МЕДИЦИНІ.....	16
4. Білокобильський О.В. ЧОМУ ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ ПІД ВПЛИВОМ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ МОЖЕ МАТИ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНІ НАСЛІДКИ.....	20
5. Білоцький Ф.О. БАЗИСНІ ОСНОВИ ШЛЮБУ В ІСЛАМІ ТА ЙОГО СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	22
6. Бобело В.С. ТЯГЛІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ: СПРОБА РЕТРОСПЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНОДАВЧИХ ПОШУКІВ УЦР.....	25
7. Вергелес К.М., Куліш П.Л. СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ НАУКИ: ВІД НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ ДО НАВІГАЦІЙНОЇ МАПИ.....	31
8. Виговський М.Р. КУЛЬТ ПРЕДКІВ ТА ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ.....	36
9. Віштак І.В., Майданевич Л.О. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ.....	41
10. Вознюк О.Ю. УКРАЇНА – НАТО: СУЧАСНІ ВІДНОСИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	43
11. Гольд О.Ф., Васалатій М.В. МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – СУЧАСНИЙ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	46
12. Горохова Л.В., Тихолаз С.І. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	50
13. Горохова Л.В., Наумович К.А. ПРОБЛЕМА КОРУПЦІЇ У СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	56
14. Дорош А.М. ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	59
15. Дроботько Т.О. ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У РЕЛІГІЙНІЙ СФЕРІ.....	63
16. Дрозд Б.Ю. ВІДЧУЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ.....	67
17. Зінченко Є.В. ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ІНСТРУМЕНТИ.....	71
18. Зубкова М.В. РОЛЬ ПРОТЕСТАНТИЗМУ В ОСВІТЬОМУ І КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ.....	74
19. Калач Д.М., Марчук І.А., Гулевич А.М. ІДЕЯ СВОБОДИ В АНТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ.....	77

20.	Кобетяк А.Р. ЦЕРКОВНИЙ КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ПРИМИРЕННЯ.....	82
21.	Кобетяк Т.Р. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖРЕЛІГІЙНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ.....	86
22.	Козловець М.А., Тарасюк М.Й. ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЧНІЙ СФЕРІ.....	90
23.	Кошелевський В.С. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНФЕСІЙНОГО ПРОСТОРУ ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ.....	94
24.	Лавинюкова А.-В.Р. МНОЖИННІ РЕЛІГІЙНІ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК НАСЛІДОК ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	98
25.	Лациба В.П. ЦИВІЛІЗАЦІЙНЕ ДОЗРІВАННЯ І КОЛОНІЗАЦІЙНА СПАДЩИНА: УКРАЇНСЬКА НАЦІЯ В УМОВАХ ПОСТІМПЕРСЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (1917-1921 рр.).....	101
26.	Лук'янюк А.О. ЄВРОІНТЕРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: СТАН, ТЕНДЕЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	105
27.	Макаров З.Ю. ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНОГО НАЧАЛА ЗА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДОБИ.....	107
28.	Максименко І.Г. МІЖОСОБИСТІСНИЙ АСПЕКТ РЕЛІГІЙНОЇ ВІРИ В СУЧАСНІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ.....	113
29.	Мельник В.М. ФЕДЕРАТИЗАЦІЯ ВАРВАРСЬКИХ ПЛЕМЕН ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.....	117
30.	Павленко П.Ю. ЄВРАЗІЙСТВО ЯК ГЕОПОЛІТИЧНЕ КРЕДО РАШІЗМУ: ВІЯВИ ЄВРАЗІЙСЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ У СФЕРІ РЕЛІГІЇ.....	123
31.	Предко Д.Є. ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ «ВНУТРІШНЬОЇ» ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	128
32.	Предко М.Є. ФРЕНСІС ФУКУЯМА ПРО ПРОТИДІЮ КОРУПЦІЇ ЯК СКЛАДОВУ СИЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.....	132
33.	Предко О.І. РЕЛІГІЙНИЙ ФАНАТИЗМ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ СМИСЛОВІ АСПЕКТИ.....	136
34.	Птиця М.Б. ВПЛИВ НАВІЮВАННЯ НА СТІЙКІСТЬ РЕЛІГІЙНОЇ ВІРИ.....	140
35.	Ратніков В.С. ПОНЯТТЯ ЗАКОНУ В СТРУКТУРІ СУЧАСНОЇ НАУКИ.....	144
36.	Ратушняк І.І., Сафарова Г.М. СПОГАДИ ВДЕМЧУКА ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ «САНІТАРНОЇ МІЖНАРОДНОЇ МІСІЇ ДЛЯ ПОБОРЕННЯ ПОШЕСТЕЙ» НА ПОДІЛЛІ І ПОДНІСТРОВ'І У ЛИСТОПАДІ-ГРУДНІ 1919 р.....	149
37.	Рисинець Т.П., Балтремус В.Є., Лісовий М.І. ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА СОЦІОБІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	156
38.	Ситайло Ю.В. ІДЕЯ СОБОРНОСТІ У ВІЗАНТІЙСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ.....	159
39.	Соколовський О.Л. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОГО ВЧЕННЯ.....	162

40.	Ставничий А.М. ДЕМОКРАТІЯ І ХРИСТІЯНСТВО В СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	164
41.	Стадник Б.М. ІДЕЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	168
42.	Сятиня В.Г. МІСЦЕ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ XVIII СТ.....	172
43.	Тамашук Я.М. НЕКОГНІТИВНІ ТА КОГНІТИВНІ ЛІНІЇ ОБГРУНТУВАННЯ ФІЛОСОФІЇ – ПРОЦЕСУАЛЬНІСТЬ І РЕЗУЛЬТАТ... ..	175
44.	Тимченко Д. М. СОЦІАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ В НІМЕЧЧИНІ (ПРИКЛАД ВИБОРІВ ДО ЛАНДТАГУ ТЮРИНГІЇ).....	177
45.	Ханжи В.Б., Яхіна Д.В. КОНТИНУАЛІЗМ ТА АТОМІЗМ У МОДЕЛІ ЧАСУ ІСААКА НЬЮТОНА: ПРОБЛЕМА «УЗГОДЖЕННЯ НЕУЗГОДЖУВАНОВОГО».....	182
46.	Школьнікова Т.Ю. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЯХ.....	186
47.	Янішевський О.Л. ФІЛОСОФІЯ ЛЮБОВІ У СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ.....	190
	НАШІ АВТОРИ.....	194

Петрушенко В.В.,
Ректор ЗВО,
Голова Вченої ради,
д.мед.н., професор,
професор кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Гребенюк Д.І.,
к.мед.н., доцент,
учений секретар,
доцент кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Сідоров А.А.,
доктор філософії PhD,
науковий співробітник кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Ружанська В.О.,
к.мед.н.,
асистент кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Собко В.С.,
к.мед.н., доцент,
т.в.о. завідувача кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Стойка В.І.,
к.мед.н., доцент,
доцент кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Клінічні дослідження є наріжним каменем розвитку сучасної медицини, що дозволяє розробляти нові методи лікування та покращувати існуючі терапевтичні підходи. Однак разом з великими можливостями постають і серйозні етичні виклики, які потребують ретельного розгляду та вирішення. У сучасному світі, де медичні технології розвиваються з безпрецедентною швидкістю, питання етики набувають особливої

актуальності, оскільки вони безпосередньо впливають на життя та здоров'я людей, які беруть участь у дослідженнях.

Історія клінічних досліджень містить чимало трагічних прикладів порушення етичних норм. Нюрнберзький процес розкрив жахливі експерименти нацистських лікарів, що призвело до створення Нюрнберзького кодексу – першого міжнародного документу з етики медичних досліджень [1]. Подальші випадки неетичних досліджень, такі як дослідження сифілісу в Таскігі [2], спонукали до розробки більш суворих етичних норм та правил. Ці трагічні події стали поворотними моментами в історії медичної етики та призвели до формування сучасних етичних стандартів. Важливо зазначити, що навіть сьогодні вивчення цих історичних прецедентів залишається критично важливим для розуміння необхідності суворого дотримання етичних норм у медичних дослідженнях.

Сучасні клінічні дослідження базуються на кількох фундаментальних етичних принципах [3]. Перш за все, це автономія учасників – кожен учасник має право самостійно приймати рішення щодо участі в дослідженні на основі повної інформації про можливі ризики та переваги. Цей принцип є особливо важливим у контексті вразливих груп населення, таких як діти, вагітні жінки або особи з психічними захворюваннями, де питання автономії потребує додаткової уваги та захисту. Не менш важливим є принцип інформованої згоди, згідно з яким учасники повинні отримати вичерпну інформацію про дослідження та добровільно погодитися на участь, маючи можливість відмовитися в будь-який момент. Процес отримання інформованої згоди повинен бути ретельно документований та проведений з урахуванням культурних, освітніх та мовних особливостей учасників.

Також критичним є забезпечення балансу ризиків і користі, де потенційні переваги дослідження повинні переважати можливі ризики для учасників. Це вимагає ретельного планування дослідження та постійного моніторингу його проведення. Принцип справедливості вимагає, щоб вибір учасників був справедливим, а ризики та переваги – рівномірно розподілені між різними групами населення. Це особливо актуально в контексті міжнародних досліджень, де існує ризик експлуатації учасників з країн, що розвиваються.

У сучасному світі з'являються нові етичні дилеми в клінічних дослідженнях. Глобалізація досліджень призводить до того, що їх проведення у країнах, що розвиваються, часто піднімає питання про експлуатацію вразливих популяцій та справедливий розподіл користі від досліджень. Особливої уваги потребує питання доступу до результатів досліджень та розроблених лікарських засобів для населення країн, де проводились випробування. Розвиток генетичних технологій створює нові етичні проблеми щодо конфіденційності даних та потенційного впливу на

майбутні покоління. Питання генетичної модифікації, використання стовбурових клітин та інших передових технологій потребують особливо ретельного етичного розгляду.

Використання плацебо може бути етично проблематичним, особливо коли існують ефективні методи лікування [4, 5]. Це питання стає особливо гострим у дослідженнях тяжких захворювань, де відмова від активного лікування може мати серйозні наслідки для здоров'я учасників. Важливо також враховувати етичні аспекти досліджень у педіатрії, де згода батьків має бути доповнена, коли це можливо, згодою самої дитини, а також особливу увагу слід приділяти мінімізації ризиків [6, 7].

Для забезпечення етичності досліджень створено багаторівневу систему контролю, що включає комітети з етики досліджень, міжнародні стандарти належної клінічної практики, національні регуляторні органи, а також міжнародні декларації та конвенції. Ця система постійно вдосконалюється, враховуючи нові виклики та потреби сучасної медичної науки. Особлива увага приділяється прозорості досліджень та доступності їх результатів для наукової спільноти та громадськості.

Дослідники несуть особливу відповідальність за захист прав та благополуччя учасників, забезпечення наукової обґрунтованості дослідження, чесне звітування про результати та виявлення й управління конфліктами інтересів. Це включає не лише дотримання формальних вимог, але й активну участь у формуванні етичної культури досліджень, навчання молодих науковців та постійне підвищення власної кваліфікації в питаннях дослідницької етики.

Окремої уваги заслуговує питання публікації результатів досліджень [3, 8]. Етичні принципи вимагають повного та чесного представлення як позитивних, так і негативних результатів. Приховування негативних результатів може призвести до повторення неефективних досліджень іншими групами та марного піддавання ризику нових учасників. Крім того, важливим є питання авторства публікацій та визнання внеску всіх учасників дослідницького процесу.

Етичні аспекти клінічних досліджень залишаються критично важливими для розвитку медичної науки. Постійний розвиток етичних норм та механізмів контролю є необхідним для забезпечення балансу між науковим прогресом та захистом прав учасників досліджень. Лише дотримуючись високих етичних стандартів, медична наука може зберігати довіру суспільства та продовжувати свій розвиток на благо людства. Важливо розуміти, що етичні принципи – це не просто формальні вимоги, а фундаментальні засади, що забезпечують як захист учасників досліджень, так і достовірність отриманих наукових результатів.

У майбутньому етичні аспекти клінічних досліджень, ймовірно, стануть ще більш складними з появою нових технологій, таких як штучний інтелект, персоналізована медицина та генна терапія. Це вимагатиме

постійного перегляду та адаптації етичних норм, а також підготовки нового покоління дослідників, здатних ефективно вирішувати етичні дилеми в контексті сучасної медичної науки. Важливо також розвивати міжнародне співробітництво в галузі дослідницької етики, оскільки багато сучасних досліджень мають глобальний характер і потребують узгоджених підходів до захисту прав та інтересів учасників досліджень у різних країнах та культурних контекстах.

Література:

1. Vollmann, J., & Winau, R. (1996). Informed consent in human experimentation before the Nuremberg code. *BMJ (Clinical research ed.)*, 313(7070), 1445–1449. <https://doi.org/10.1136/bmj.313.7070.1445>
2. Thomas, S. B., & Quinn, S. C. (1991). The Tuskegee Syphilis Study, 1932 to 1972: implications for HIV education and AIDS risk education programs in the black community. *American journal of public health*, 81(11), 1498–1505. <https://doi.org/10.2105/ajph.81.11.1498>
3. Lee, H. S. (2022). Ethical issues in clinical research and publication. *Kosin Medical Journal*, 37(4), 278–282.
4. Millum, J., & Grady, C. (2013). The ethics of placebo-controlled trials: methodological justifications. *Contemporary clinical trials*, 36(2), 510–514. <https://doi.org/10.1016/j.cct.2013.09.003>
5. Skierka, A. S., & Michels, K. B. (2018). Ethical principles and placebo-controlled trials - interpretation and implementation of the Declaration of Helsinki's placebo paragraph in medical research. *BMC medical ethics*, 19(1), 24. <https://doi.org/10.1186/s12910-018-0262-9>
6. Roth-Cline, M., Gerson, J., Bright, P., Lee, C. S., & Nelson, R. M. (2011). Ethical considerations in conducting pediatric research. *Handbook of experimental pharmacology*, 205, 219–244. https://doi.org/10.1007/978-3-642-20195-0_11
7. Sammons, H.M., & Starkey, E.S. (2012). Ethical issues of clinical trials in children. *Paediatrics and Child Health*, 22(2), 47–50. <https://doi.org/10.1016/j.paed.2011.04.011>
8. Jenn N. C. (2006). Common Ethical Issues In Research And Publication. *Malaysian family physician : the official journal of the Academy of Family Physicians of Malaysia*, 1(2-3), 74–76.